

اثرات پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی بر سیستم بانکی

سخنران : دکتر نوروز کهزادی
استاد دانشگاه تربیت مدرس و مدیر عامل بانک توسعه صادرات ایران

مقدمه

گات (موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت) سندی مشتمل بر ۳۸ ماده و چند ضمیمه می‌باشد که در سال ۱۳۲۶ (۱۹۴۷ میلادی) توسط نمایندگان ۲۳ کشور به امضاء رسید. هدف اصلی گات و به تبع آن سازمان جهانی تجارت بر مبنای مقدمه آن دستیابی به یک نظام تجاری بین‌المللی آزاد و بدون تبعیض به منظور توسعه روزافزون مبادلات تجاری بین‌المللی می‌باشد تا از طریق اشتغال کامل، افزایش مداوم درآمد، استفاده کامل از منابع، بالا رفتن سطح زندگی مردم و رونق اقتصادی کشورهای عضو تحصیل گردد.

موضوع آزادسازی تجارت خدمات، نخستین بار در سال ۱۳۶۱ (۱۹۸۲ میلادی) توسط دولت ایالات متحده آمریکا در جریان مبادله نظرات در چارچوب قرارداد عمومی گات مطرح گردید. اما تا سال ۱۳۶۵ (۱۹۸۶ میلادی) هیچ توافقی در مورد این که چه

پیشنهادی ارائه شود، به دست نیامد و موضوع خدمات از نظر حوزه پوشش و محتوای دوره تازه مذاکرات چند جانبه تجاری، مورد اختلاف باقی ماند.

در سپتامبر سال ۱۳۶۵ (۱۹۸۶ میلادی) وزراء تجارت کشورهای عضو گات که در اوروگوئه گرد آمده بودند اعلامیه‌ای را تصویب کردند که بر طبق آن دور جدید از مذاکرات معروف به دور اوروگوئه آغاز گردید. هدف اصلی این دور از مذاکرات تعمیم اصول گات به بخش‌های کشاورزی، خدمات، منسوجات و مالکیت معنوی بود. این دور از مذاکرات مدت ۸ سال به طول انجامید و سپس در سال ۱۳۷۳ (آوریل ۱۹۹۴)، موافقت‌نامه‌های جدیدی در زمینه تجارت خدمات، محصولات کشاورزی، منسوجات و حقوق مالکیت معنوی به امضاء رسید.

موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات با هدف آزادسازی تدریجی تجارت خدمات تدوین گردیده است. براساس این موافقت‌نامه‌ها طرفهای متعاقد ملزم به فراهم کردن تسهیلات لازم برای مشارکت بیشتر در تجارت بین‌المللی خدمات و تقویت ظرفیت بخش خدمات داخلی و کارائی و رقابت‌پذیری آن می‌باشد.

در نهایت، با امضاء موافقت‌نامه تأسیس سازمان تجارت جهانی از اول سال ۱۳۷۴ (ژانویه ۱۹۹۵) شکل سازمانی گات به سازمان تجارت جهانی تغییر یافت. از اعضای گات تا ژوئن ۱۹۹۵ تعداد ۱۲۸ کشور به سازمان تجارت جهانی پیوسته‌اند و عضویت بیش از ۲۸ کشور دیگر در دستور کار سازمان قرار دارد.

طرفهای تجاری عمده جمهوری اسلامی ایران در مناطق مختلف جهان عضو سازمان جهانی تجارت می‌باشند. لذا از نظر روابط دو جانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی، بررسی عضویت کشورمان در گات و سازمان جهانی تجارت اهمیت فراوان دارد.

در سال ۱۳۷۳ از تمامی ۲۲ کشور نخست صادرکننده به ایران که بیش از ۸۰ درصد کالاهای ما را تأمین می‌کردند، تنها سه کشور آذربایجان، روسیه و چین عضو گات نبوده‌اند. به علاوه از ۲۰ کشور واردکننده از ایران که قریب ۸۶ درصد کل صادرات ما را جذب می‌کردند نیز تنها آذربایجان و چین

عضو گات نمی‌باشند. نظر به اینکه روسیه و چین نیز تقاضای عضویت نموده‌اند، بنابراین در آینده تقریباً تمامی طرفهای عمده تجاری ایران عضو سازمان جهانی تجارت خواهند بود.

عضویت در سازمان جهانی تجارت که به رکن اصلی مذاکرات تجاری و اقتصادی جهان بدل خواهد شد به لحاظ موقعیت جغرافیایی کشورمان از اهمیت خاص برخوردار است. عضویت پاکستان و ترکیه از اکو و کویت، قطر، امارات متحده عربی، بحرین از حوزه خلیج فارس و عضویت کشورهایمانند عربستان سعودی، ازبکستان و اردن فعالیت تجاری و اقتصادی منطقه‌ای ما را متأثر خواهد ساخت.

در برنامه اول توسعه اقتصادی کشور، هدف تعیین شده برای صادرات غیرنفتی ۱۷/۸ میلیارد دلار تعیین شده بود که عملکرد برنامه ۱۱/۶ میلیارد دلار و معادل ۶۶٪ هدف تعیین شده بود. در برنامه دوم هم هدف کمی ۱۸/۲ میلیارد دلار است. برای نیل به این هدف حضور فعالتر در صحنه تجارت جهانی، آشنائی با موازین و قانون‌مندی آن و برنامه‌ریزی منسجم و هماهنگ و نگرش استراتژیک به ایجاد تنوع در تحصیل منابع ارزی را نیازمندیم.

با توجه به آنکه پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی بخشهای مختلف اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار خواهد داد در این مقاله سعی خواهد شد اثرات پیوستن به سازمان تجارت جهانی بر بانکداری مورد بررسی قرار گیرد.

بررسی فعالیت بانکداری در ایران

فعالیت بانکداری در ایران به مفهوم امروزی آن از سال ۱۲۶۶ و با تأسیس بانک جدید شرق که متعلق به انگلستان بود شروع شد و از این تاریخ تا سال ۱۳۰۴ که اولین بانک با سرمایه ایرانی (بانک سپه فعلی) تأسیس شد، بانکهای متعددی با سرمایه خارجی در ایران تأسیس شدند.

در سال ۱۳۰۷ با تأسیس بانک ملی ایران اولین گام در جهت ایجاد بانکداری ملی برداشته شد و در سال ۱۳۲۸ اولین بانک خصوصی ایرانی بنام بانک بازرگانی ایران تأسیس گردید. پس از آن علاوه

بر بانک‌های دولتی بانکهای دیگری با سرمایه خصوصی ایرانی و با مشارکت سرمایه خارجی بوجود آمدند.

براساس قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۷ خرداد ۱۳۳۹ اشتغال به عملیات بانکی منوط به اجازه شورای پول و اعتبار و تصویب اساسنامه بانکها توسط این شورا بوده. (ماده ۵۹) و اجازه لغو آن نیز توسط این شورا صادر می‌شده است. و براساس ماده ۶۲ کلیه سهام بانکها باید با نام باشد و بانکهای ایرانی نمی‌توانستند بیش از چهل درصد سهام خود را به اتباع خارجی واگذار نمایند. بانکهایی که بیش از ۴۰ درصد سرمایه آنها متعلق به اتباع بیگانه باشد خارجی تلقی شده و ثبت آن ممنوع است مگر با اجازه قانون سایر موارد در رابطه با بانکها به این قرار بوده است.

● واریز حداقل ۱۵٪ سود ویژه سالیانه بحساب اندوخته قانونی تا زمانیکه اندوخته مزبور معادل سرمایه بانک شود.

● بانکهای خارجی اندوخته را فقط می‌توانند با اجازه شورای پول و اعتبار بمصرف افزایش سرمایه ثبت شده در ایران برسانند.

● خرید و فروش کالا به‌منظور تجارت، خرید اموال غیرمنقول زائد بر احتیاجات بانک، خرید و نگهداری اوراق بهادار خارجی به‌حساب خود بانک و انجام عملیاتی که در اساسنامه آنها قید نشده است ممنوع است.

● بانک‌ها موظف شده‌اند که از سیاست اعتباری بانک مرکزی ایران پیروی نموده و دستورهای شورای پول و اعتبار را که در حدود این قانون صادر می‌شود بمورد اجرا بگذارند.

● بانکها مکلفند قسمتی از سپرده‌های اشخاص را به بانک مرکزی ایران بسپارند.

● حساب ترازنامه، سود و زیان بر طبق نمونه‌های مصوب شورای پول و اعتبار تهیه می‌شود و بانکها باید علاوه بر هرگونه آمار که مورد نیاز شورا باشد همه ماهه وضع دارائی و بدهی و وضع ارزی خود را بر طبق نمونه مصوب شورای پول و اعتبار برای شورا بفرستند.

در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی، عواملی نظیر انتقال سرمایه‌ها به خارج، سلب اعتماد مردم

نسبت به بانک‌ها و هجوم برای باز پس گرفتن سپرده‌های خود، عدم وصول مطالبات بانک‌ها و در نهایت کاهش ارزش دارائی‌های بانک‌ها، اغلب بانکهای خصوصی را در وضعیتی قرار داده بود که علیرغم کمک‌های بانک مرکزی، عملیاتشان متوقف شده بود و یا خطر ورشکستگی آنها را تهدید می‌نمود. در نهایت در تاریخ هفده خرداد ۱۳۵۸ طبق مصوبه شورای انقلاب بانک‌های ایرانی ملی اعلام شد. بطور کلی در سیستم بانکی کشور جمعاً ۲۸ بانک مشمول قانون ملی کردن بانک‌ها گردیدند که از این تعداد ۱۳ بانک با مشارکت و سرمایه‌گذاری اتباع خارجی بود و ۱۵ بانک بقیه مالکیت ایران داشتند.

در پایان سال ۱۳۵۷ تعداد ۳۶ بانک، شامل ۲۶ بانک تجاری، ۷ بانک تخصصی و ۳ بانک گسترش ناحیه‌ای وجود داشت که هر بانک با تعداد شعبات خود و تحت نظارت بانک مرکزی بخشی از تخصیص منابع مالی و فیزیکی اقتصاد کشور را به عهده داشت.

در اجرای ماده ۱۷ لایحه قانونی اداره امور بانکها مصوب سوم مهرماه ۱۳۵۸ شورای انقلاب، طرح ادغام بانکها به تصویب مجمع عمومی بانکها رسید. براساس طرح مزبور، بانکهای کشور بصورت ۶ بانک تجاری، ۲ بانک تخصصی و بانکهای استانی در هم ادغام گردید و در حال حاضر شش بانک تجاری و چهار بانک تخصصی در کشور فعالیت دارند.

از مهمترین تحولات نظام بانکداری ایران پس از انقلاب، تصویب لایحه قانونی عملیات بانکی بدون ربا در شهریور ماه ۱۳۶۲ توسط مجلس شورای اسلامی بود. و براساس اصل ۸۱ قانون اساسی دادن امتیاز تشکیل شرکتها و مؤسسات در امور تجاری، صنعتی، کشاورزی، معادن و خدمات به خارجیان ممنوع گردید.

در بخش‌های بعدی این مقاله تلاش شده است تا با بررسی تجارت خدمات و خصوصاً خدمات مالی اثرات پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی، قراردادهای عمومی تجارت خدمات (GATS) را در قالب سازمان تجارت جهانی (WTO) مورد بررسی قرار داده و تأثیر آن را بر بخش خدمات مالی و قوانین و مقررات ایران معرفی نمائیم.

موافقتنامه عمومی راجع به تجارت خدمات

با تأیید اهمیت فزاینده تجارت خدمات برای رشد و توسعه اقتصادی جهانی، با آرزوی ایجاد چارچوبی چندجانبه در مورد اصول و قواعد تجارت خدمات به منظور گسترش چنین تجارتی در شرایطی توأم با شفافیت و آزادسازی تدریجی و به عنوان وسیله‌ای برای پیشبرد رشد اقتصادی همه طرف‌های تجاری و توسعه کشورهای در حال توسعه،

با تمایل به دستیابی سریع به سطح هرچه بالاتر آزادسازی تجارت خدمات از طریق دوره‌های پی در پی مذاکرات چندجانبه به منظور پیشبرد منافع همه شرکت‌کنندگان بر مبنایی متقابلاً سودمند و تأمین توازنی همه جانبه در مورد حقوق و تعهدات و در عین حال توجه مقتضی با اهداف سیاست ملی،

با تأیید حقوق اعضا در خصوص تنظیم و وضع مقررات جدید در مورد عرضه خدمات در قلمرو خود به منظور پاسخگویی به اهداف سیاست ملی و با توجه به عدم توازن‌های مشخص موجود در میزان توسعه مقررات خدمات در کشورهای مختلف و تأیید نیاز خاص کشورهای در حال توسعه برای اعمال این حق،

با تمایل به تسهیل مشارکت فزاینده کشورهای در حال توسعه در تجارت خدمات و گسترش صادرات خدماتشان از جمله از طریق افزایش ظرفیت خدمات داخلی و کارآیی و قدرت رقابت آن، با توجه ویژه به دشواری جدی کشورهای کمتر توسعه یافته به خاطر وضعیت اقتصادی و نیازهای توسعه‌ای، تجاری و مالی آنها،

بدین وسیله به شرح زیر موافقت می‌کنند:

حوزه شمول و تعریف

۱- موافقتنامه حاضر ناظر بر آن دسته از اقدامات اعضاست که بر تجارت خدمات اثر می‌گذارد.

۲- از لحاظ موافقتنامه حاضر، معنای تجارت خدمات عبارتست از عرضه یک خدمت:

- الف) از قلمرو یک عضو به قلمرو هر عضو دیگر،
ب) در قلمرو یک عضو به مصرف‌کنندگان خدمات هر عضو دیگر،
ج) توسط عرضه‌کننده خدمت یک عضو از طریق حضور تجاری در قلمرو هر عضو دیگر،
د) توسط عرضه‌کننده خدمت یک عضو از طریق حضور اشخاص حقیقی یک عضو، در قلمرو هر عضو دیگر.

۳- از لحاظ موافقتنامه حاضر:

الف) اقدامات اعضا به معنای اقدامات متخذه توسط (ارکان) زیر است:

- (۱) حکومت‌ها یا مقامات مرکزی، منطقه‌ای یا محلی، و
(۲) تشکیلات غیردولتی در اعمال اختیارات محوله توسط حکومتها یا مقامات مرکزی، منطقه‌ای یا محلی، هر عضو در اجرای تکالیف و تعهداتش به موجب موافقتنامه حاضر، اقدامات معقول و در دسترسی را به منظور تضمین رعایت این تکالیف توسط حکومتها و مقامات منطقه‌ای و محلی و تشکیلات غیردولتی واقع در قلمروش، اتخاذ خواهد کرد.
ب) "خدمات" شامل هر نوع خدمتی در هر بخشی به استثنای خدمات عرضه شده در اعمال اختیارات حکومتی است.
ج) خدمت عرضه شده در اعمال اختیارات حکومتی به معنای هر خدمتی است که بر مبنای تجاری عرضه نشود و در رقابت با یک یا چند عرضه‌کننده خدمت نباشد.

تعهدات و نظامات کلی

رفتار مبتنی بر دولت کامله‌الوداد

- ۱- هر عضو در مورد هر اقدام مشمول موافقتنامه حاضر، فوراً و بدون قید و شرط رفتاری را در مورد خدمات و عرضه‌کنندگان خدمات هر عضو دیگر در پیش خواهد گرفت که از رفتار متخذه در مورد

خدمات و عرضه‌کنندگان خدمات مشابه هر کشور دیگر نامطلوب‌تر نباشد.

- ۲- یک عضو به شرطی می‌تواند به اقدامی مغایر با بند ۱ ادامه دهد که در ضمیمه مربوط به معافیت‌های این ماده فهرست شده و با شرایط مقرر در این ضمیمه انطباق داشته باشد.
- ۳- مقررات موافقتنامه حاضر به گونه‌ای تفسیر نخواهد شد که اعضا را از اعطاء یا دادن امتیاز به کشورهای همسایه به منظور تسهیل مبادلات خدمات در محدوده مناطق مرزی مجاور، که در محل، تولیدشده یا به مصرف می‌رسند، باز دارد.

شفافیت

- ۱- هر عضو همه اقدامات دارای کاربرد عام را که به اجرای موافقتنامه حاضر مربوط می‌شوند یا بر اجرای آن اثر می‌گذارند، فوراً و جز در وضعیت‌های اضطراری حداکثر تا تاریخ لازم‌الاجرا شدن آنها منتشر خواهد ساخت. موافقتنامه‌های بین‌المللی مربوط به تجارت خدمات که هر یک از اعضای موافقتنامه حاضر آن را امضا کرده‌اند نیز منتشر خواهند شد.
- ۲- در مواردی که انتشار به ترتیب مذکور در بند ۱ عملی نباشد اطلاعات به گونه‌ای دیگر در اختیار عموم قرار خواهد گرفت.
- ۳- هر عضو فوراً و حداقل هر سال یکبار وضع قوانین، مقررات یا رهنمودهای اداری جدید یا تغییر در قوانین، مقررات یا رهنمودهای اداری موجود را که بر تجارت خدمات موضوع تعهدات خاص آن طرف طبق موافقتنامه حاضر، تأثیر قابل توجهی دارند، به اطلاع شورای تجارت خدمات خواهد رساند.
- ۴- هر عضو فوراً به تمام درخواست‌های هر عضو دیگر در مورد اطلاعات خاص راجع به اقدامات دارای کاربرد عام یا درباره موافقتنامه‌های بین‌المللی در مفهوم بند ۱، پاسخ خواهد داد.
- ۵- هر عضو می‌تواند هر اقدام متخذه توسط هر عضو دیگر را که می‌پندارد بر اجرای موافقتنامه حاضر اثر می‌گذارد، به اطلاع شورای تجارت خدمات برساند.

افشای اطلاعات محرمانه

هیچ چیز در موافقتنامه حاضر اعضا را ملزم نمی‌سازد اطلاعات محرمانه‌ای را که افشای آنها ممکن است به اجرای قانون لطمه زند یا به گونه‌ای دیگر به منافع عمومی مغایرت داشته یا به منافع تجاری مشروع بنگاههایی خاص، اعم از عمومی یا خصوصی لطمه زند، افشا کند.

یکپارچگی اقتصادی

۱- موافقتنامه حاضر مانع هیچ یک از اعضا برای انعقاد یا عضویت در موافقتنامه آزادسازی تجارت خدمات بین یا میان طرفهای چنین موافقتنامه‌ای نخواهد شد، مشروط بر اینکه موافقتنامه مزبور: الف) پوشش بخشی قابل توجهی داشته باشد^(۱) ب) عدم وجود یا حذف اساسی همه تبعیضات را بین یا میان طرفها، در بخشهای مشمول شق الف) به طرق زیر، چه در زمان لازم الاجرا شدن آن موافقتنامه یا بر مبنای چارچوب زمانی معقول، مگر در مورد اقدامات مجاز مقرر دارد:

(۱) حذف اقدامات تبعیضی موجود و یا

(۲) ممنوع ساختن تبعیض شدید یا اقدامات تبعیضی جدید.

۲- در ارزیابی این امر که آیا شرایط مقرر در شق (ب) از بند ۱ فراهم است رابطه موافقتنامه با فرآیند گسترده‌تر یکپارچگی اقتصادی یا آزادسازی تجاری میان کشورهای ذیربط می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

۳- الف) در مواردی که کشورهای در حال توسعه عضو موافقتنامه‌ای از نوع مذکور در بند ۱ هستند، با توجه به سطح توسعه کشورهای ذیربط، اعم از کلی یا در بخشها و زیر بخشهایی خاص، انعطافهایی در خصوص شرایط مقرر در بند ۱ به ویژه شق (ب) این بند نشان داده خواهد شد.

ب) با وجود بند ۶ زیر، در مورد موافقتنامه‌ای از نوع مذکور در بند ۱ که تنها در برگیرنده کشورهای در

۱- این شرط بر حسب تعهد بخشها، حجم تجارت متأثر از موافقتنامه و شیوه‌های عرضه، تشخیص داده می‌شود. به منظور تحقق شرط مزبور، موافقتنامه‌ها نباید از بیش هیچ شیوه را مستثنی سازد.

حال توسعه باشد، ممکن است رفتار مطلوبتری در قبال اشخاص حقوقی تحت کنترل یا متعلق به اشخاص حقیقی کشورهای طرف چنین موافقتنامه‌ای اتخاذ شود.

۴- هرگونه موافقتنامه‌ای که در بند ۱ به آن اشاره شده است به منظور تسهیل تجارت بین طرف‌های موافقتنامه مزبور بوده و در مورد هیچ عضو کد طرف موافقتنامه مزبور نباشد، سطح کلی موانع موجود فرا راه تجارت خدمات در بخشها یا زیر بخشها را در قیاس با سطحی که قبل از چنین موافقتنامه‌ای اعمال می‌شد، افزایش نخواهد داد.

۵- اگر در انعقاد، گسترش یا تغییری عمده‌ی در هر موافقتنامه‌ای به موجب بند ۱، عضو بخواهد به گوندای مغایر با شرایط و ترتیبات مقرر در جدول خود، از قبول تعهد خاص امتناع ورزد یا در آن تغییر دهد، باید حداقل از ۹۰ روز قبل، چنین تغییر یا امتناعی را اطلاع دهد و در این خصوص رویه مقرر در بندهای ۲ تا ۴ ماده تغییر جدول به اجرا در خواهد آمد.

۶- عرضه‌کننده خدمات هر عضو دیگر که شخصی حقوقی بوده و به موجب قوانین یک طرف موافقتنامه مذکور در بند ۱ تشکیل شده باشد، استحقاق رفتار متخذ در چنین موافقتنامه‌ای را خواهد داشت. مشروط بر اینکه در قلمرو طرفهای موافقتنامه مزبور فعالیت‌های بازرگانی قابل توجهی داشته باشد.

۷- (الف) اعضای که طرف هرگونه موافقتنامه مذکور در بند ۱ هستند، این موافقتنامه و هرگونه گسترش یا تغییر عمده آنرا فوراً به اطلاع شورای تجارت خدمات خواهند رساند. آنها همچنین اطلاعاتی را که شورا ممکن است درخواست کند در اختیار آن فرار خواهند داد. شورا می‌تواند گروه کاری را جهت بررسی چنین موافقتنامه‌ای یا گسترش یا تغییر آن تشکیل دهد که در مورد انطباق آن با این ماده به شورا گزارش دهد.

(ب) اعضای که طرف هرگونه موافقتنامه مذکور در بند ۱ هستند که بر مبنای یک چارچوب زمانی به اجرا در می‌آید، در خصوص اجرای آن به‌طور ادواری به شورا گزارش خواهند داد. شورا در صورت لزوم می‌تواند گروه کاری را جهت بررسی این گزارش تشکیل دهد.

(ج) شورا بر مبنای گزارشهای گروههای کار مذکور در شقهای (الف) و (ب)، در صورت اقتضاء می تواند به طرف های مزبور توصیه کند.

عضوی که طرف موافقتنامه مذکور در بند ۱ است نمی تواند به خاطر مزایای تجاری حاصله از چنین موافقتنامه ای برای هر عضو دیگر، مطالبه اقدامات جبرانی کند.

پرداختها و انتقالات

۱- به جز در اوضاع و احوال مندرج در محدودیت های مربوط به حفظ موازنه پرداختها، اعضا در مورد انتقالات و پرداختهای بین المللی از بابت مبادلات جاری مربوط به تعهدات خاص خود، محدودیتهایی اعمال نخواهند کرد.

۲- هیچ چیز در موافقتنامه حاضر بر حقوق و تعهدات اعضای صندوق بین المللی پول به موجب مواد موافقتنامه این صندوق، از جمله استفاده از اقدامات ارزی منطبق با مواد موافقتنامه مزبور، اثر نخواهد داشت، مشروط بر اینکه اعضای موافقتنامه حاضر در مورد هیچ گونه مبادلات سرمایه ای، به گونه ای مغایر با تعهدات خاص خود در مورد چنین مبادلاتی، جز در چارچوب محدودیت های مربوط به حفظ موازنه پرداختها یا بنا به درخواست صندوق محدودیتهایی را اعمال نکنند.

محدودیت های مربوط به حفظ موازنه پرداختها

۱- در صورت وجود دشواریهای جدی در موازنه پرداختها و مشکلات مالی خارجی یا خطر بروز آنها، یک عضو می تواند محدودیتهایی را در مورد تجارت خدماتی که در خصوص آنها تعهدات خاصی را پذیرفته است، از جمله در مورد پرداختها یا انتقالات در مورد مبادلات مربوط به چنین تعهداتی، برقرار یا حفظ کند. تأیید می شود که فشارهای خاص وارده بر موازنه پرداختهای یک عضو در فرآیند توسعه اقتصادی یا انتقال اقتصادی، ممکن است استفاده از محدودیتهایی را ضمناً به منظور سطح ذخایر مالی مناسب برای اجرای برنامه توسعه اقتصادی یا انتقال اقتصادی، ضروری گرداند.

۲- محدودیت‌های مذکور در بند ۱ فوق

الف) میان اعضا تبعیضی قائل نخواهد شد،

ب) با مواد موافقتنامه صندوق بین‌المللی پول منطبق خواهد بود،

ج) از حد لازم برای پرداختن به اوضاع و احوال موصوف در بند ۱ فراتر نخواهد رفت،

د) جنبه موقتی خواهد داشت و به موازات بهبود وضعیت مذکور در بند ۱، بتدریج از میان برداشته خواهد شد.

۳- در تصمیم‌گیری برای برقراری چنین محدودیت‌هایی، اعضا می‌توانند برای عرضه خدماتی که جهت برنامه‌های اقتصادی و توسعه آنها اساسی‌تر است، اولویت قائل شوند. البته چنین محدودیت‌هایی به منظور حمایت از یک بخش خدماتی خاص برقرار یا حفظ نخواهد شد.

۴- هرگونه محدودیت‌هایی که به موجب بند ۱ این ماده برقرار یا حفظ شود یا هرگونه تغییری در آنها فوراً به اطلاع شورای عمومی خواهد رسید.

ش. الف) اعضای که مقررات این ماده را به اجرا می‌گذارند، در خصوص محدودیت‌هایی که طبق ماده مزبور اعمال کرده‌اند، فوراً با کمیته مربوط به محدودیت‌های موازنه پرداختها، مشورت خواهند کرد.

ب) کنفرانس وزیران بهر صورت که مقتضی تشخیص دهد رویه‌هایی^(۲) را برای مشورت‌های دوره‌ای به منظور فراهم کردن امکانات ارائه توصیه‌هایی به عضو ذیربط، به وجود خواهد آورد.

ج) در چنین مشورت‌هایی وضعیت موازنه پرداخت‌های عضو ذیربط و محدودیت‌هایی که به موجب این ماده برقرار می‌شود، با در نظر گرفتن عوامل زیر ارزیابی خواهد شد:

(۱) ماهیت و درجه دشواریهای موازنه پرداختها و مشکلات مالی خارجی،

(۲) محیط اقتصادی و تجاری خارجی عضو مشورت‌کننده،

(۳) اقدامات اصلاحی جایگزینی که ممکن است وجود داشته باشند.

د) در مشورت‌ها رعایت هرگونه محدودیت‌های مقرر در بند ۲، بویژه از میان برداشتن تدریجی

محدودیت‌های طبق شق (ه) از بند ۲، مورد توجه قرار خواهد گرفت.

ه) در چنین مشورت‌هایی، کلید نتیجه‌گیریهای آماری و دیگر مطالبی را که صندوق بین‌المللی پول در رابطه با ارزش، ذخایر پولی و موازنه پرداختها ارائه می‌کند پذیرفته خواهند شد و تصمیمات بر ارزیابی صندوق در مورد موازنه پرداختها و وضعیت مالی خارجی عضو مشورت‌کننده مبتنی خواهد بود.

۶- اگر عضوی از موافق‌نامد حاضر که در صندوق بین‌المللی پول عضویت ندارد بخواهد مقررات این ماده را به اجرا گذارد، کنفرانس وزیران رویدادهای بررسی و دیگر رویدادهای لازم را به وجود خواهد آورد.

تعهدات خاص

دسترسی به بازار

۱- در خصوص دسترسی به بازار از طریق روش‌های عرضه تعیین شده در ماده ۱، هر عضو رفتاری را در مورد خدمات و عرضه‌کنندگان خدمات اعضای دیگر در پیش خواهد گرفت که از رفتار مقرر بر اساس ترتیبات، محدودیت‌ها و شرایط مورد توافق و تعیین شده در جدولش، نامطلوبتر نباشد.

۲- در بخش‌هایی که تعهداتی در خصوص دسترسی به بازار تقبل می‌شود، اقداماتی که یک عضو نباید آنها را بر مبنای بخش‌های فرعی منطقه‌ای یا بر پایه کل قلمروش، مگر در موارد مذکور در جدولش، ادامه داده یا اتخاذ کند به شرح زیر تعیین می‌شوند:

الف) برقراری محدودیت‌هایی در مورد تعداد عرضه‌کنندگان خدمات، چه به صورت سهمیه‌های عددی، انحصارات، عرضه‌کنندگان انحصاری خدمات یا در قالب الزاماتی ناشی از یک معیار نیازهای اقتصادی.

ب) برقراری محدودیت‌هایی در مورد کل ارزش مبادلات خدمات یا دارایی‌ها، چه به صورت سهمیه‌های عددی یا در قالب الزام ناشی از یک معیار نیازهای اقتصادی.

ج) برقراری محدودیت‌هایی در مورد تعداد کل عملیات خدمات یا مقدار کل ستانده خدماتی اعلام

شده بر حسب واحدهای عددی تعیین شده چه به صورت سهمیه یا در قالب الزامی ناشی از یک معیار نیازهای اقتصادی،

د) برقراری محدودیت‌هایی در مورد تعداد کل اشخاص حقیقی که می‌توانند در بخش خدماتی خاصی استخدام شده یا یک عرضه‌کننده خدمات می‌تواند آنها را استخدام کند، و در عین حال مستقیماً برای عرضه خدمتی لازم بوده و به آن مرتبط هستند به صورت سهمیه‌های عددی یا در قالب الزام ناشی از یک معیار نیازهای اقتصادی،

ه) اقداماتی که انواع خاصی از واحدهای حقوقی یا سرمایه‌گذاری مشترک را که عرضه‌کننده خدمات می‌تواند از طریق آنها عرضه کنند الزامی می‌دانند یا ممنوع می‌سازند، و

و) برقراری محدودیت‌هایی در مورد مشارکت سرمایه خارجی از لحاظ حداکثر درصد سهام خارجی با هر حسب کل ارزش یکایک یا مجموع سرمایه‌گذاری خارجی

آزادسازی تدریجی

مذاکره درباره تعهدات خاص

- ۱- اعضا بر حسب اهداف موافقتنامه حاضر دوره‌های مذاکره‌ای پی در پی را به منظور دستیابی به آزادسازی هر چه بیشتر تشکیل خواهند داد که حداکثر پنج سال پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن موافقتنامه راجع به تأسیس سازمان تجارت بین‌المللی آغاز می‌شود و در فواصل معینی بعد از آن دنبال خواهد شد. هدف چنین مذاکره‌ای تقلیل یا امحای اثرات سوء اقدامات به عمل آمده بر تجارت خدمات، به منظور تأمین دسترسی مؤثر به بازار خواهد بود. این فرآیند به منظور پیشبرد منافع تمام شرکت‌کنندگان بر مبنای سودمند و با هدف تأمین توازن کلی در حقوق و وظایف انجام خواهد شد.
- ۲- فرآیند آزادسازی با توجه مقتضی به اهداف سیاست ملی و سطح توسعه یکایک اعضا، اعم از کلی یا در بخش‌های خاص، انجام خواهد شد. برای یکایک کشورهای در حال توسعه انعطاف مقتضی وجود

خواهد داشت که بخش‌های کمتری را باز کنند، انواع کمتری از مبادلات را آزاد سازند، دسترسی به بازار را به موازات وضعیت توسعه خود بتدریج گسترش دهند، و به هنگام قرار دادن بازارهای خود در اختیار عرضه‌کنندگان خارجی خدمات، شرایطی با هدف دستیابی به اهداف مذکور در ماده ۴ منضم سازند.

۳- برای هر دور، رهنمودهای مذاکراتی و رویه‌هایی تعیین خواهد شد. شورای تجارت خدمات به منظور تعیین چنین رهنمودهایی، تجارت بین‌المللی خدمات را، به صورت کلی و بر مبنای بخشی، با توجه به اهداف موافقتنامه حاضر از جمله اهداف مقرر در بند ۱ ماده ۴، مورد ارزیابی قرار خواهد داد. در رهنمودهای مذاکراتی، شیوه‌هایی برای پرداختن به آزادسازی‌هایی که اعضا پس از مذاکرات قبلی مستقلاً به عمل آورده‌اند، و همین‌طور برای رفتار خاص کشورهای کمتر توسعه یافته به موجب مقررات بند ۳ ماده ۴، (در رابطه با افزایش مشارکت کشورهای در حال توسعه) تعیین خواهد شد. ۴- در هر یک از این دوره‌های مذاکراتی، فرآیند آزادسازی تدریجی از طریق مذاکرات دو جانبه، چند جانبه، و جمعی که هدف آنها افزایش میزان کلی تعهدات خاص پذیرفته شده توسط اعضا به موجب موافقتنامه حاضر است، تسریع خواهد شد.

جدول تعهدات خاص

۱- هر عضو تعهدات خاص خود را که طبق موافقتنامه حاضر متقبل می‌شود در جدول تعیین خواهد کرد. در خصوص بخش‌هایی که تعهدات در ارتباط با آنها پذیرفته شده‌اند، در هر جدول موارد زیر مشخص خواهد شد:

الف) قیود، محدودیت‌ها و شرایطی در مورد دسترسی به بازار،

ب) قیود و شرایطی در مورد رقابت ملی،

ج) تعهداتی در رابطه با تعهدات اضافی،

د) در صورت اقتضا، چارچوب زمانی برای اجرای چنین تعهداتی

ه) تاریخ لازم الاجرا شده چنین تعهداتی

۲- جداول مربوط به تعهدات خاص ضمیمه موافقتنامه حاضر بوده و جزء لاینفک آن محسوب

می‌شوند.

ضمیمه مربوط به خدمات بانکی و سایر خدمات مالی (به استثنای بیمه)

ه) قبول سپرده و دیگر وجود قابل پرداخت توسط مردم،

و) اعطای انواع وام، از جمله وام مصرفی، وام وثیقه، تنزیل و تأمین مالی معاملات تجاری،

ز) تأمین مالی از طریق پرداخت اجاره تجهیزات،

ح) کلیه خدمات مربوط به پرداخت و انتقال پول از جمله کارتهای اعتباری، کارتهای بدهکار و

بستانکار، چکهای مسافرتی و حواله‌های بانکی،

ط) ضمانت‌نامه‌ها و تعهدنامه‌ها،

ی) تجارت به حساب خود یا به حساب مشتریان چه در بورس، معاملات روی پیشخوان یا به اشکال

زیر:

۱- اسناد بازار پول (از جمله چک، برات، گواهی سپرده)،

۲- ارز،

۳- اسناد ناشی از مالی اما نه محدود به تعهد خرید یا فروش در تاریخی معین در آینده یا قیمتی

مشخص و همین طور اختیار انجام خرید و فروش،

۴- اسناد ارزی و دارای بهره، از جمله اسنادی چون اسناد مربوط به معاملات، تعویضی،

موافقتنامه‌های مربوط به قیمت سلف،

۵- اوراق بهادار قابل انتقال،

۶- سایر اسناد قابل معامله، و دارائیهای مالی از جمله شمش طلا،

ک) مشارکت در نشر انواع اوراق بهادار، از جمله قبول تعهد و نمایندگی فروش اوراق (اعم از عمومی یا

خصوصی) و ارائه خدمات مرتبط با چنین نشری،

ل) دلالی پول،

م) مدیریت دارایی مانند مدیریت دارائیهای نقدی یا مدیریت اوراق بهادار تمام اشکال مدیریت سرمایه‌گذاری جمعی، مدیریت صندوق بازنشستگی، خدمات نگهداری، سپرده‌پذیری و امانت‌داری،

ن) خدمات مربوط به تسویه و تهاتر دارائیهای مالی شامل اوراق بهادار، اسناد حاصله و سایر اسناد قابل معامله،

س) تهیه و انتقال اطلاعات مالی و پردازش داده‌های مالی و نرم‌افزارهای مربوط به آن توسط عرضه‌کنندگان سایر خدمات مالی،

ع) خدمات مشاوره‌ای، واسطه‌گری و سایر خدمات مالی کمکی مربوط به تمامی فعالیتهای مذکور در شقوق (ه) تا (س)، از جمله راهنمایی و تحلیل اعتبار تحقیق و مشاوره در سرمایه‌گذاری و

نگهداری اوراق بهادار، مشورت برای بدست آوردن شرکتها و تجدید ساختار و استراتژی آنها
۲۵۲. عرضه‌کننده خدمات مالی به معنای هر شخص حقیقی یا حقوقی یک عضو است که مایل به عرضه خدمات مالی بوده یا چنین خدماتی را عرضه می‌کند، لکن اصطلاح "عرضه‌کننده خدمات مالی" یک واحد عمومی را شامل نمی‌شود.

۳۵۲. "واحد عمومی" به معنای:

۱۳۵-۱. یک مقام دولتی، بانک مرکزی یا مقام پولی یک عضو یا یک واحد متعلق به یک عضو یا تحت کنترل آن است که اصولاً درگیر انجام وظایف یا فعالیت‌های حکومتی برای مقاصد دولتی است و واحدی را که اصولاً درگیر عرضه خدمات مالی به صورت تجاری است، شامل نمی‌گردد، یا

۳۵۲-۲. یک واحد خصوصی است که وظایفی را که معمولاً بر عهده بانک مرکزی یا مقام پولی قرار دارد، انجام می‌دهد.

۴۵۲- "موافقتنامه" به معنای مواد موافقتنامه عمومی راجع به تجارت خدمات، این ضمیمه بخشی در

مورد خدمات مالی، و جدول هر طرف در خصوص خدمات مالی است.

بررسی بخش خدمات و تأثیر گاتس (GATS) بر سیستم بانکداری اسلامی

براساس بند ۲ از ماده آزادسازی تدریجی موافقتنامه تجارت خدمات میتوان با توجه به اهداف سیاست ملی و سطح توسعه کشور بخشهایی از خدمات را در مذاکرات مستثنی نمود. ماده ۴ از موافقتنامه تجارت خدمات که افزایش مشارکت کشورهای در حال توسعه را مطرح می‌کند به منظور تضمین مشارکت بیشتر کشورهای در حال توسعه مواردی را تحت عنوان "تعهدات ویژه قابل مذاکره" به صورت استثناء برای بخش خدمات کشورهای در حال توسعه اعلام نموده است. این موارد عبارتند از:

- اقداماتی که به منظور تقویت ظرفیت خدمات داخلی و کارایی و رقابت آنها صورت می‌پذیرد.
- اقداماتی که در جهت بهبود دسترسی به کانالهای توزیع و تکنولوژی تدارک دیده شده است.

بند ۲ از ماده آزادسازی تجاری، مقرر میدارد که (فرآیند آزادسازی با توجه مقتضی به اهداف سیاست ملی و سطح توسعه یکایک اعضاء اعم از کلی یا در بخشهایی خاص انجام خواهد شد. برای یکایک کشورهای در حال توسعه عضو، انعطاف مقتضی وجود خواهد داشت که بخشهای کمتری را آزاد سازند. انواع کمتری از مبادلات را آزاد سازند، دسترسی به بازار را به موازات وضعیت توسعه خود به تدریج گسترش دهند و به هنگام قرار دادن بازارهای خود در اختیار عرضه کنندگان خدمات، شرایطی را با هدف دستیابی به اهداف مذکور در ماده ۴ (افزایش مشارکت کشورهای در حال توسعه در تجارت خدمات) منظم سازند.

ماده ۲۱ تحت عنوان تغییر جداول از موافقتنامه تجارت خدمات هر عضو را مختار میسازد تا جدول تعهدات خود را هر زمان پس از پایان سه سال از تاریخ به اجراء درآمدن آن اصلاح کرده و یا از تعهدات خود عقب‌نشینی نماید. عضوی که از این اصلاح با ترک تعهدات ضرر دیده میتواند تقاضای حکمیت کند. چنانچه عضوی نبود که درخواست حکمیت کند در آن صورت عضوی که جدول خود را

اصلاح کرده می‌تواند آن اصلاحات را به مورد اجرا گذارد. در صورت اعتراض دیگران، عضو اصلاح‌کننده تعهدات، نمی‌تواند این کار را انجام دهد مگر آنکه تعدیلات جبرانی را که حکم تعیین کرده است بپذیرد.

بند ۲ از ماده یک موافقتنامه تجارت خدمات در رابطه با حوزه شمول و تعاریف، خدماتی را که از طریق اعمال حق حاکمیت دولت ارائه میشود از دامنه شمول موافقتنامه مستثنی نموده است. در همین ماده مشخصات این‌گونه خدمات را بیان داشته و آنها را خدماتی میدانند که نه تجارتي بوده و نه در رقابت با یک یا چند عرضه‌کننده خدمت باشد. ضمیمه این موافقتنامه در مورد خدمات مالی، خدماتی را که از طریق اعمال حق حاکمیت ارائه میشود به شرح زیر برشمرده است:

- فعالیتهای انجام شده توسط بانک مرکزی و یا مقام مالی و یا بوسیله هر واحد دولتی دیگر در ارائه سیاستهای پولی و یا نرخ ارز
- فعالیتهایی که بخشی از یک سیستم تأمین اجتماعی و یا طرحهای بازنشستگی عمومی می‌باشد
- هرگونه فعالیت دیگر که به وسیله یک واحد دولتی به حساب یا با تضمینهایی که از منابع دولتی اخذ می‌کند به اجرا درمی‌آید.

بنابراین، با توجه به موارد قید شده در موافقتنامه عمومی تجارت خدمات هیچ منعی برای فعالیت بانکهای خارجی در قالب عضویت در سازمان تجارت جهانی وجود ندارد.

به موجب بند ۲ از ماده ۶ که در رابطه با مقررات داخلی کشورها در موافقتنامه عمومی تجارت خدمات آمده است، هیچیک از اعضاء ملزم به ایجاد محاکم یا رویه‌هایی نیستند که مغایر با ساختار قانون اساسی و یا ماهیت نظام حقوقی آنها باشد و هیچ ماده‌ای در مورد رد بکارگیری شیوه ملی (مثل بانکداری اسلامی) در این موافقتنامه وجود ندارد. بنابراین میتوان به سرمایه‌گذاران خارجی طرف قرارداد، همکاری براساس استانداردها و قوانین ملی را پیشنهاد نمود. همچنین با عنایت به مفاد این موافقتنامه امکان مشروط کردن فعالیتهای بانکی خارجی به رعایت اصول بانکداری اسلامی در چارچوب اصل عدم تبعیض یا دهلت کامله الوداد و اصل رفتار ملی وجود دارد. بنابراین، در صورت

عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی میتواند زمینه لازم برای انجام فعالیتهای بانکهای خارجی در چارچوب بانکداری اسلامی را فراهم ساخت.

از آنجاکه مواردی در زمینه مغایرت مقررات سازمان جهانی تجارت با قانون اساسی و قوانین موضوعه مطرح شده است. موارد زیر قابل تأمل است.

۱- اصل ۴۴ قانون اساسی

براساس این اصل بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانکداری، بیمه و ... است که به صورت مالکیت عمومی در اختیار دولت است.

در ادامه این اصل تفصیل ضوابط، قلمرو و شرایط هر سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی به مجلس شورای اسلامی واگذار گردیده است. این اصل همچنین فعالیت بخش خصوصی را مکمل فعالیتهای اقتصادی دولتی و تعاونی می‌داند.

بنابراین، اگر چه سازمان تجارت جهانی مالکیت دولتی را به رسمیت می‌شناسد و اصول آن با فعالیت شرکتهای دولتی منافاتی ندارد. (به شرط رعایت شرایط بازار) ولی به نظر میرسد این اصل با اصل دسترسی به بازار و آزادسازی تدریجی (ماده ۱۹) موافقتنامه عمومی تجارت و خدمات مغایرت داشته باشد. باوجود اینکه هیچ یک از اصول قانون اساسی امکان تفیض بخشی از این فعالیتهای از سوی دولت به سایر بخشها را ممنوع نکرده است ولی تفسیر آن به عهده شورای محترم نگهبان است.

۲- اصل ۸۱ قانون اساسی

براساس این اصل دادن امتیاز تشکیل شرکتهای و مؤسسات در امور تجاری و صنعتی و کشاورزی و معادن و خدمات به خارجیان مطلقاً ممنوع میباشد.

عضویت در سازمان جهانی تجارت به معنی اعطای امتیازات یک جانبه نمی‌باشد به عبارت دیگر همانند قراردادهای اقتصادی، تجاری دو جانبه، کشور متقاضی عضویت در قبال امتیازات حاصله

امتیازهای متقابلی را به سایر اعضاء اعطاء مینماید.

ظاهراً این اصل در زمینه خدمات از جمله بانکداری با اصل دسترسی به بازار موافقتنامه عمومی تجارت و خدمات در تعارض است. در مورد تفسیر این اصل دو نظریه توسط کارشناسان اقتصادی مطرح است، نظریه اول اینکه مقصود اصل ممنوعیت اعطاء امتیاز برای انحصار یک فعالیت اقتصادی (از جمله بانکداری) است، اما اجازه فعالیت اقتصادی و بانکی به یک مؤسسه خارجی در کنار سایر اشخاص داخلی و خارجی ممنوعیتی ندارد. با این نظر مؤسسه اعتباری یا مالی میتواند شعبه خود را در ایران به ثبت برساند ولو اینکه با دولت قراردادی منعقد نکرده باشد.

نظریه دوم این است که اگر مؤسسات و شرکتهای (از جمله مؤسسات اعتباری) به گونه‌ای اداره شوند که تحت کنترل خارجی نباشند ولو اینکه مؤسسات مذکور از نظر تشریفات ثبت، خارجی به حساب آیند یا افراد خارجی در آن سهام باشند، میتوانند در ایران به ثبت رسیده و به فعالیت بپردازند و این امر مغایرتی با اصل ۸۱ قانون اساسی ندارد. بنابراین با عنایت به مراتب فوق چنین استنباط میشود که در وضع فعلی مؤسسات غیر بانکی میتوانند به صورت مختلط سرمایه و یا به شرکای ایرانی (۴۹ درصد سرمایه خارجی و ۵۱ درصد سرمایه داخلی) در کنار مؤسسات اعتباری غیربانکی داخلی فعالیت نمایند و این امر مغایرتی با اصل ۸۱ قانون اساسی ایجاد نمی‌کند. علیرغم نظریات فوق، تفسیر اصل ۸۱ نهایتاً به عهده شورای محترم نگهبان است.

طبق نظریه شورای محترم نگهبان شرکتهای خارجی که با دستگاههای دولتی ایران قرارداد قانونی منعقد کنند میتوانند جهت انجام امور قانونی و فعالیتهای خود در حدود قراردادهای منعقد، طبق ماده ۳ قانون ثبت شرکتهای به ثبت شعب خود در ایران مبادرت نمایند. این امر با اصل ۸۱ قانون اساسی مغایرتی ندارد. لذا در شرایط فعلی با توجه به قوانین موجود بنظر می‌رسد که بطور مطلق ممنوعیتی برای حضور سرمایه‌گذاران خارجی و ایجاد بانکهای خارجی در داخل کشور وجود نداشته باشد اگرچه بررسی و تفسیر دقیقتر این قوانین لازم است.

بنابراین با توجه به مجموعه شرایط مطرح شده، در صورت عضویت ایران در سازمان جهانی

تجارت این امر به معنی اجازه به فعالیت بانکها و سرمایه‌گذاران خارجی در کشور نیست بلکه، هر کشور عضو میتواند با توجه به ساختار اقتصادی و شرایط موجود در بخش خدمات خود اجازه فعالیت در هر یک از زیربخشهای بخش خدمات را که لازم میدانند برای حضور سایر اعضا فراهم سازد. گذشته از موارد قانونی که به ذکر آنها پرداخته شد مواردی زیر در زمینه رقابت با بانکهای خارجی قابل تأمل است:

۱- لزوم تجدیدنظر در قوانین و مقررات دست و پاگیر در سیستم بانکی که قدرت مانور مدیران را در رقابت با بانکهای خارجی محدود می‌کند.

با توجه به آنکه در شرایط فعلی بانکهای مدرن و پیشرفته، بعلاوه مواجهه مستمر با رقبای جدید و نیز تغییر سطح علایق و گرایشات مشتریان آنها و نیز سرعت بالا در تغییر روشهای مناسب و تصمیم‌گیری همه‌جانبه، این بانکها با تخصیص بخشی از منابع و امکانات خود به اتخاذ رهیافتهای گوناگون جهت پویایی، سازندگی و نوآوری پرداخته‌اند لذا با عنایت به این واقعیت لازم است اقدامات مناسب برای تقویت انگیزه برتری و کسب موفقیت بر حسب ساخت سازمانی بانکها طبقه‌بندی، تبیین و تشریح گردد. دولت و سازمانهای ذیربط باید مقررات زائد را برای بانکها حذف کنند به گونه‌ای که اختیارات و مسؤولیت‌های بانکها در جهت تحقق این مهم گسترش یابد و این بدان معنا است که در صورت وجود و استقرار معیارهای مؤثر رقابتی، مدیران در جریان فعالیت‌های برتری جویانه خود، پا به عرصه‌های جدید عملکرد نهاده و با ریسک‌پذیری منطقی و قبول مخاطرات احتمالی، راه را برای اعتلای نظام بانکی فراهم و هموار سازند.

۲- وجود تبصره‌های تکلیفی

نظام بانکی با اجبار داشتن به رعایت سقف اعتبارات تعیین شده از سوی قانونگذار و پرداخت اعتبارات تکلیفی بر مبنای تبصره‌های بودجه سالانه قادر نخواهد بود که از توانائیهای خود در

مشارکت در طرح‌های سودآور اقتصادی، به نحو احسن استفاده نماید. در نتیجه نه تنها متقاضیان دریافت اعتبارات، بلکه سپرده‌گذاران از نحوه عملکرد بانک رضایت نخواهند داشت و به حد اکثر سود قابل دسترس خود نخواهند رسید. به همین ترتیب در رقابت با بانک‌های خارجی توان رقابت در پرداخت سود به مشتریان را نخواهند داشت.

پرداخت اعتبارات تکلیفی اگر چه به اهداف دولت کمک نموده است، لیکن نتوانسته است بانک‌ها را در ایفای نقش اقتصادی کد دارند، آزاد و مستقل گذارند که در نتیجه پیامد چنین حرکتی نارضایتی متقاضیان دریافت اعتبار به ویژه در بخش خصوصی است. زیرا که ارزیابی طرح‌های اقتصادی براساس بازدهی نهائی سرمایه‌گذاری بانک‌ها در نظر گرفته نشده و تسهیلات اعتباری در قالب تبصره‌های مختلف بودجه‌ای سالانه پرداخت گردیده است. تکلیف دولت به بانک‌ها در ارائه تسهیلات اعتباری باعث شده است تا منابع بانک‌ها در طرح‌های دیر بازده و با بازده پائین و یا صفر مانند مترو، سدسازی، اتوبان سازی و ... به کار گرفته شود. این در حالی است که بانک‌های فعال خارجی با استقلال کامل، درخواست تسهیلات را به سرعت از طرف بانک‌هایشان بررسی و در اسرع وقت، اعتبار لازم به آنها را پرداخت می‌نمایند. این بانک‌ها در هر محلی که تحقیقات کارشناسی سودآوری آن را تأیید نماید سرمایه‌گذاری می‌کنند.

۳- استقرار و اجرای نظام مناسب انگیزشی، ارزشیابی و پاداش مناسب عملکرد کارکنان

افزایش آگاهی کارکنان سیستم بانکی به نحوی عملکرد سازمان و خویش، اصلاح و بهبود سیستم حقوق و دستمزد، ایجاد رضایت و علاقه بیشتر به کار و وظایف محوله، سهمیم کردن کارکنان در بانک و سود آن، آموزش‌های تخصصی، به کارگیری دانش فنی روز از دیگر عواملی هستند که فاصله بانک‌ها را در ارائه خدمات نوین به مشتریان در قیاس با بانک‌های خارجی کمتر می‌نماید.

پښتونستان د علوم او انساني مطالعات فرانسې
پرتال جامع علوم انساني